

DOKTORANDSKÉ PŘÍSPĚVKY

Vedlejší intervence a opravné prostředky v civilním řízení

The Third-party Intervention and Remedies in Civil Proceedings

Petra Lavická*

Abstrakt

Česká právní úprava umožňuje vedlejšímu intervenientovi podat odvolání za podmínek stanovených v § 203 občanského soudního řádu, stejně tak může podle § 231 občanského soudního řádu podat žalobu na obnovu řízení nebo žalobu pro zmatečnost. Ohledně přípustnosti dovolání bylo judikováno Nejvyšším soudem, že vedlejší intervenient není osobou oprávněnou k podání dovolání ve věci samé (R 3/04). Článek se proto zabývá analýzou, zda tento závěr obstojí, a to také ve srovnání se zahraniční právní úpravou. V příspěvku bude rovněž pojednáno o rozdělení výjimečné intervence na pravidelnou a výjimečnou.

Klíčová slova

Vedlejší intervence; odvolání; dovolání; pravidelná a výjimečná vedlejší intervence.

Abstract

The Czech legislation allows a third party intervening in support of a party to the dispute to lodge an appeal under the conditions laid down in the Section 203 of the Code of Civil Procedure, as well as bring an action for annulment and for retrial of the case according to the Section 231 of the Code of Civil Procedure. Regarding the admissibility of the extraordinary appeal, the Supreme Court of the Czech Republic has ruled that the person intervening in support of a party is not entitled to lodge it (R 3/04). This paper focuses on the analysis whether this conclusion is defensible, especially in comparison with the foreign legislation. The paper will also handle with the differences between so called regular third-party intervention and the third-party intervention as a joinder of parties.

Keywords

Third-party Intervention in Support of a Party to the Dispute; Third-party Intervention in Support of a Party to the Dispute as a Joinder of Parties; Appeal; Extraordinary Appeal.

Úvod

Tento příspěvek se zabývá otázkou opravných prostředků, které může vedlejší intervenient v souvislosti se svým postavením ve sporu využít v řízení před soudem podle platného zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále také „o. s. ř.“). Dle zákona jsou

* Mgr. et Mgr. Petra Lavická, asistentka soudce, Nejvyšší soud, Brno / Legal Assistant, The Supreme Court of the Czech Republic, Brno, Czech Republic / E-mail: petra1.lavicka@nsoud.cz

jimi odvolání a žaloba na obnovu řízení a žaloba pro zmatečnost. V tomto článku bude pojednáno jen o odvolání a o dovolání jako mimořádném opravném prostředku, o kterém občanský soudní řád ve vztahu k vedlejšímu intervenientovi ovšem mlčí. V této souvislosti bude aktuální česká právní úprava odvolání a dovolání ve vztahu k vedlejšímu intervenientovi srovnána s úpravou polského, rakouského a slovenského civilního řádu soudního. Text se zaměří také na to, zda přes výslovné neuvedení v zákoně by měl mít vedlejší intervenient možnost podat dovolání proti rozhodnutí ve věci samé. Je třeba také zmínit, že první kapitola bude věnována základní charakteristice vedlejší intervence a jejímu rozdělení na pravidelnou a výjimečnou. Takto definovanou vedlejší intervenci sice v platném znění o. s. ř. nenalezeme, věcný záměr civilního řádu soudního ovšem s uvedeným rozdělením počítá¹.

1 Charakteristika vedlejší intervence s rozdělením na pravidelnou a výjimečnou

Pod pojmem „pravidelná vedlejší intervence“ je třeba představit si tento institut tak, jak je o něm pojednáno v o. s. ř., pro charakteristiku druhého typu vedlejší intervence – výjimečné – je třeba vycházet ze starší české komentářové literatury² a zahraniční procesní úpravy; v tomto článku bude charakteristika výjimečné vedlejší intervence představena podle toho, jak ji vykládá rakouská právní doktrína a rakouský civilní řád soudní (*Gesetz 113/1895, über das gerichtliche Verfahren in bürgerlichen Rechtsstreitigkeiten, Zivilprozessordnung*, dále také „ZPO“)³, který na našem území platil do roku 1950⁴.

Obecně je právní úprava (pravidelné) vedlejší intervence obsažena v ustanovení § 93 o. s. ř., dle jehož prvního odstavce „se jako vedlejší účastník může vedle žalobce nebo žalovaného zúčastnit řízení ten, kdo má právní zájem na jeho výsledku“, přičemž jde jen o řízení sporné. Smyslem této intervence je umožnit subjektům, o jejichž právech a povinnostech se v řízení sice nerozhoduje, ale které mají na výsledku řízení právní zájem, aby mohly svou aktivní účastí na tento výsledek působit.

Vedlejší intervenient se v řízení připojuje k té straně sporu, na jejímž vítězství má tedy – podle svého prohlášení – právní zájem. Jde o vlastní zájem intervenienta (tzn. že výsledek řízení se zprostředkovaně dotkne jeho právního postavení) a musí jít o zájem právní (nikoliv snad jen obecný zájem přátelský, snahu pomoci, rovněž nepostačuje budoucí zájem), přitom ale vedlejší intervence neslouží pouze k ochraně zájmů vedlejšího

1 Viz Část 1. Hlava II. Strany a jejich zástupci. Díl 4. Vedlejší intervence. *crs.justice.cz* [online].

2 HORA, Václav. *Československé civilní právo procesní. II. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2010, s. 29–31. ISBN 978-80-7357-540-3.

3 Nicméně i další srovnávané civilní soudní řády institut výjimečné intervence obsahují. Jde o zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok (§ 84) a polský Civilní soudní řád ze dne 17. 11. 1964 (*Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego*) viz § 81.

4 Pak byl nahrazen zákonem č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád).

intervenienta, ale zároveň k ochraně zájmů procesní strany, na jejíž podporu intervenient do řízení vstoupil⁵. Typicky jde o situaci, kdy žalovaný má v případě své prohry postih (regres) vůči třetí osobě; třetí osoba, které regres hrozí, má právní zájem na vítězství žalovaného⁶. Podle § 93 odst. 2 o. s. ř. přípustnost vedlejší intervence, a tedy existenci právního zájmu, zkoumá soud pouze na návrh některé ze stran.

Vedlejší intervenient může vstoupit do řízení v kterémkoli stádiu; zároveň přistupuje do stavu řízení, který tu je v době jeho vstupu, což zahrnuje také stadium řízení o opravných prostředcích, včetně těch mimořádných⁷.

Vedlejší intervenient nenabývá postavení strany sporu, nicméně svými procesními úkony pomáhá té straně (v ZPO vystupuje pod pojmem *der Streithelfer*), k níž se připojil. Zároveň je vyloučeno, aby (pravidelnému) vedlejšímu intervenientovi bylo rozhodnutím ve věci samé přisouzeno právo nebo byla uložena povinnost, jež tvoří předmět sporu ve věci samé. Dostanou-li se procesní úkony (tedy i podání opravných prostředků) vedlejšího intervenienta do rozporu s úkony jím podporované strany, soud dá přednost úkonům strany, neboť ta jediná nese procesní odpovědnost za svůj úspěch v řízení; k odporujícím úkonům vedlejšího intervenienta soud pro jejich nepřípustnost nepřihlíží (podle rakouské literatury je to z toho důvodu, že strana řízení je „pánem sporu“).

Tolik ve zkratce k pravidelné vedlejší intervenci. Ohledně výjimečné vedlejší intervence pak platí následující⁸. Jde o institut, který dnešní o. s. ř. nezná, nicméně nebylo tomu tak vždy. Ještě občanský soudní řád z roku 1950 (zákon č. 142/1950 Sb.) nepřimo k výjimečné vedlejší intervenci odkazoval v § 418, a to ustanovením, které přiznávalo vedlejšímu účastníku postavení nerozlučného společníka (§ 414 odst. 1 zákona č. 142/1950 Sb.). Tato charakteristika je blízká koncepci, kterou nacházíme v rakouském civilním řádu, jenž pro tento druh vedlejší intervence užívá pojem *die streitgenössische Nebenintervention*, tedy vedlejší intervence vedoucí k účastenství ve sporu. Základním předpokladem této výjimečné vedlejší intervence je skutečnost, že se účinek soudního rozhodnutí vztahuje i na vedlejšího intervenienta.

⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 8. 12. 2004, sp. zn. I. ÚS 553/03.

⁶ Typicky půjde o spory o pojistné plnění z dopravních nehod, kdy se pojišťovna přidá na straně škůdce do sporu jako vedlejší intervenient, ale může to být také Česká advokátní komora na straně žalované České republiky – Ministerstva spravedlnosti viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 11. 2015, sp. zn. 30 Cdo 1711/2015, v řízení o náhradu škody způsobené nesprávným úředním postupem či nezákonným rozhodnutím podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád).

⁷ Poprvé může vstoupit do řízení tehdy, až je straně doručena žaloba; nic nebrání jeho vstupu také v průběhu odvolacího řízení (§ 211 o. s. ř.), přičemž jeho vstup není vyloučen ani v řízení o mimořádných opravných prostředcích (243 b o. s. ř.) – k tomu rozdílně V. Hora: „vedlejší intervenient není oprávněn spor zabývat, proto nemůže podávat žalobu na obnovu a pro zmatečnost.“ HORA, Václav. *Československé civilní právo procesní. II. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2010, s. 29. ISBN 978-80-7357-540-3.

⁸ Příklady výjimečné vedlejší intervence lze najít v LAVICKÁ, Petra. Výjimečná vedlejší intervence. In: *Sborník Dny práva 2017. Část VIII. Reforma civilního procesu*. Brno: Masarykova univerzita, 2018, s. 46–57. ISBN 978-80-210-8989-1. Dostupné z: <https://www.law.muni.cz/dokumenty/45065>

Ustanovení k výjimečné vedlejší intervenci nalezneme v ZPO v § 20, ve kterém je vedlejšímu intervenientovi přiznáno postavení nerozlučného společníka (§ 14 ZPO). Ve vztahu k jednoduché vedlejší intervenci má výjimečný vedlejší intervenient silnější procesní postavení ve sporu. Některé předpoklady vedlejší intervence tak, jak jsou popsány výše (zejména co se týká právního zájmu na výsledku řízení), platí také u této vedlejší intervence. Výjimečný vedlejší intervenient rovněž přijímá spor ve stavu a období, v jakém do něj vstoupil (§ 19 ZPO), ale procesní úkony jím činěné nejsou závislé na vůli strany – odporují-li úkony vedlejšího intervenienta úkonům strany, pak platí ty procesní úkony, které jsou pro řízení příznivější, úkony vedlejšího účastníka tedy neustupují úkonům strany⁹.

Tyto závěry jsou zároveň platné pro postavení intervenienta, který tvoří se stranou sporu nerozlučné společenství podle § 84 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok¹⁰ a vedlejšího samostatného (kvalifikovaného) intervenienta (*intervenient uboczny samoistny, kwalifikowany*) podle § 81 polského Civilního soudního řádu ze dne 17. 11. 1964, jenž má postavení nerozlučného společníka¹¹.

Na základě výše uvedeného je vhodné pro účely tohoto příspěvku shrnout, že vedlejší intervenient může přistoupit za zákonem stanovených podmínek do řízení vedeného u soudu prvního stupně, druhého stupně i v rámci řízení o mimořádných opravných prostředcích. Ohledně procesních úkonů učiněných vedleším intervenientem je rozlišení na pravidelného/výjimečného klíčové, neboť v prvním případě jeho procesní úkony nemohou jít proti vůli strany, která je „pánem sporu“, zatímco v druhém případě může vedlejší intervenient vznášet procesní návrhy, s nimiž strana řízení nemusí souhlasit (viz výše). Toto silnější procesní postavení je dáno tím, že na výjimečného vedlejšího intervenienta se vztahují účinky rozhodnutí.

2 Opravné prostředky v řízení o věci samé

2.1 Odvolání

Základním řádným opravným prostředkem, který může v řízení před soudy vedlejší intervenient¹² podat, je odvolání ve věci samé podle ustanovení § 203 o. s. ř., a to tehdy,

⁹ Zda bude vedlejší intervenient v postavení jednoduchém nebo výjimečném, je řešeno zvlášť v jednotlivých případech, každopádně se to neuvádí v usnesení soudu v rozhodnutí o přistoupení (pokud je rozhodováno o přistoupení na návrh), rovněž vedlejší intervenient může zastávat pouze jedno nebo druhé postavení. SCHNEIDER, Birgit. § 20. In: FASHING, Hans a Andreas KONECNY. *Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen*. Wien: Manz Verlag, 2015, s. 472. ISBN 978-3-214-15761-6.

¹⁰ TOMAŠEVIČ, Marek. § 84. In: ŠTEVČEK, Marek, Svetlana FICOVÁ, Jana BARICOVÁ, Soňa MESIARKINOVÁ, Jana BAJÁNKOVÁ, Marek TOMAŠOVIČ a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 279–281. ISBN 978-80-7400-629-6.

¹¹ TELENGA, Przemyslaw. § 81. In: JAKUBECKI, Andrzej a kol. *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I. Komentarz do art. 1-729*. 7. vyd. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017, s. 140–141. ISBN 978-83-8107-222-9.

¹² V této části textu (kapitola 2) použitý pojem vedlejší intervenient se vždy váže k pravidelné vedlejší intervenci. Bude-li článek hovořit o výjimečné vedlejší intervenci, resp. o výjimečném vedleším intervenientovi, vždy to bude takto uvedeno.

jestliže do řízení vstoupil nejpozději do patnácti dnů od doručení rozhodnutí straně, kterou v řízení podporuje. Nemůže ovšem podat odvolání, pokud se jej vzdala nebo by s podáním odvolání vedlejším intervenientem nesouhlasila podporovaná strana¹³. Jde o promítnutí charakteristiky pravidelné vedlejší intervence podle výše uvedeného.

2.2 Mimořádné opravné prostředky¹⁴

Vedlejší intervenient může také podat ve věci samé žalobu na obnovu řízení a žalobu pro zmatečnost. Podle § 231 o. s. ř. je tomu tak tehdy, jestliže vedlejší intervenient vstoupil do původního řízení, a pokud s podáním žaloby jím podporovaná strana řízení nevyjádřila nesouhlas¹⁵. I v tomto případě se tak odráží úprava postavení pravidelného vedlejšího intervenienta jako pomocníka strany. Nicméně jak již bylo uvedeno, pro účely tohoto textu bude dále pojednáno pouze o dovolání, a to přestože (nebo právě protože) v platném o. s. ř. neexistuje žádné ustanovení týkající se možnosti podat dovolání vedlejším intervenientem.

Při zkoumání oprávnění vedlejšího intervenienta podat dovolání ve věci samé je třeba rozlišit období do konce roku 2000 a období od 1. 1. 2001 po přijetí zákona č. 30/2000 Sb., který poměrně významně novelizoval občanský soudní řád.

Občanský soudní řád před novelou učiněnou zákonem č. 30/2000 Sb. neobsahoval žádné konkrétní ustanovení o oprávnění vedlejšího intervenienta podat dovolání, resp. ani odvolání¹⁶. Tyto procesní úkony mu ovšem nebyly upírány, neboť se došlo výkladem

¹³ Prakticky to znamená, že když podá odvolání pouze vedlejší intervenient, soud zjišťuje stanovisko žalobce či žalovaného.

¹⁴ Podle právní doktríny nepatří žaloba na obnovu řízení a pro zmatečnost mezi mimořádné opravné prostředky, ale o jiné prostředky nápravy vadných rozhodnutí [viz ŠÍNOVÁ, Renáta. Náprava vadných rozhodnutí. In: SVOBODA, Karel, Renáta ŠÍNOVÁ, Klára HAMULÁKOVÁ a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 362. ISBN 978-80-7400-279-3; OTT, Emil. *Soustavný úvod ve studiu nového řízení soudního. Díl III*. Praha: Wolters Kluwer, 2012, s. V (viz mimořádné právní pomůcky); srov. také věcný záměr civilního řádu soudního – Část třetí. Opravné prostředky]. V české odborné literatuře [např. MACKOVÁ, Alena. Část šestá. Opravné řízení. In: WINTEROVÁ, Alena, Alena MACKOVÁ a kol. *Civilní právo procesní. První část – Řízení nalézací*. Praha: Linde, 2014, s. 545–554. ISBN 978-80-7201-940-3; LEBEDA, Martin. Žaloba na obnovu řízení a pro zmatečnost. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250 l). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 965. ISBN 978-80-7478-986-1; JAVŮRKOVÁ, Naděžda. Žaloba na obnovu řízení a pro zmatečnost. In: DAVID, Ludvík, František IŠTVÁNEK, Naděžda JAVŮRKOVÁ, Martina KASÍKOVÁ, Petr LAVICKÝ a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. II díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 1176. ISBN 978-80-7357-460-4] jsou ovšem tyto žaloby běžně uváděny jako mimořádné opravné prostředky, proto jsou do této kategorie zařazeny i v tomto článku.

¹⁵ Ačkoliv dovětek o nemožnosti podat obě žaloby vedlejším intervenientem, pokud se jich strana řízení vzdala, v § 231 o. s. ř. není, platí i v tomto případě stejný závěr. Lze na to analogicky odkázat podle § 203 o. s. ř. i podle postavení vedlejšího intervenienta, jehož procesní úkony nemohou jít proti vůli strany řízení.

¹⁶ DRÁPAL, Ljubomír. § 201. In: BUREŠ, Jaroslav, Ljubomír DRÁPAL a Michal MAZANEC. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 1996, s. 190. ISBN 80-7179-040-0.

zákona k závěru, že možnost podat odvolání/dovolání ve věci samé může vedlejší intervenient na základě § 93 odst. 3. věta první o. s. ř. neboť vedlejší intervenient má stejná (procesní) práva a povinnosti jako strana řízení. Komentářová literatura potom uváděla, že vedlejší intervenient je oprávněn provádět všechny procesní úkony s výjimkou úkonů, které znamenají dispozici s řízením¹⁷ nebo s předmětem řízení, a úkonů, které učinila strana řízení. Příkladem se uvádělo, že vedlejší intervenient může též v rozsahu legitimace strany řízení podat odvolání nebo dovolání, a to buď vedle ní či sám¹⁸. Po novelizaci o. s. ř. účinné od 1. 1. 2001 komentářová literatura již právo podat dovolání vedlejšímu intervenientovi nepřiznala s odůvodněním, že zákon o této skutečnosti mlčí (tzv. *silentio legis*), resp. pokud zákon uvádí konkrétně právo vedlejšího intervenienta podat žalobu na obnovu řízení a žalobu pro zmatečnost jako mimořádné opravné prostředky (a odvolání), přičemž o dovolání nic neříká, pak toto mlčení zákonodárce je nutné vykládat v tom smyslu, že vedlejšímu intervenientovi oprávnění podat dovolání proti rozhodnutí ve věci samé nesvědčí¹⁹. Platí to v případech, kdy by podal dovolání vedlejší intervenient sám i se stranou řízení; zatímco o dovolání žalobce či žalovaného proběhne řízení, dovolání vedlejšího intervenienta bude odmítnuto.

Tuto interpretaci občanského soudního řádu ohledně nepřipustnosti podání dovolání vedlejšímu intervenientem jako osoby, která k tomu není oprávněna, přijali soudci Nejvyššího soudu²⁰ z komentářové literatury, aniž se touto otázkou ve své judikatuře více zabývali. V průběhu doby ovšem Nejvyšší soud ve svých rozhodnutích připustil dovolání vedlejšího intervenienta do výroku o nákladech řízení v rozhodnutí o věci samé, a to na základě argumentace, že v tomto případě podává dovolání vedlejší intervenient sám za sebe, nikoliv ve prospěch jím podporované strany řízení, a proto lze na něj s odkazem na § 93 odst. 1 o. s. ř. hledět jako na osobu legitimovanou k podání dovolání²¹. Po poslední novelizaci občanského soudního řádu provedené zákonem č. 296/2017 Sb. je ovšem dovolání do výroku o nákladech řízení nepřipustné podle § 238 písm. h) o. s. ř.

¹⁷ Takovým úkonem může být i návrh na přistoupení dalšího účastníka do řízení podle § 92, § 107 i § 107a o. s. ř. viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 7. 2009, sp. zn. 28 Cdo 3412/2008: „*Pouze žalobce určuje okruh účastníků řízení a jen on má možnost rozhodnout a svým návrhem kvalifikovaně určit, kdo bude účastníkem řízení. Vedlejšímu účastníku na straně žalující uvedené právo nepřislouží.*“

¹⁸ DRÁPAL, Ljubomír. § 201. In: BUREŠ, Jaroslav, Ljubomír DRÁPAL a Michal MAZANEC. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 1996, s. 190. ISBN 80-7179-040-0.

¹⁹ K tomu viz DRÁPAL, Ljubomír. § 240. In: BUREŠ, Jaroslav, Ljubomír DRÁPAL a Michal MAZANEC. *Občanský soudní řád. Komentář*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 995. ISBN 80-7179-338-8.

²⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2003, sp. zn. 25 Cdo 162/2003.

²¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2014, sp. zn. 25 Cdo 644/2014. Dále ke zdůvodnění: „*Nakonec odlišná je situace oproti té, kterou řešil dovolací soud ve zmíněném rozhodnutí (ze dne 27. 5. 2003, sp. zn. 25 Cdo 162/2003) ještě v tom, že od 1. 1. 2013 je přípustné dovolání i proti rozhodnutí o nákladech řízení, zatímco občanský soudní řád účinný od 1. 1. 2001 takovou možnost nepřipouštěl, a proto případné dovolání vedlejšího účastníka stran jeho nákladů řízení nepřicházelo v úvahu.*“

Ještě dále k výkladu občanského soudního řádu zastávaného komentářovou literaturou i samotnými soudci Nejvyššího soudu ohledně oprávnění podat dovolání vedlejším intervenientem proti rozhodnutí ve věci samé. To, že o. s. ř. po novelizaci zákonem č. 30/2000 Sb. výslovně neupravil možnost podat dovolání vedlejším intervenientem, zatímco u žaloby na obnovu řízení a pro zmatečnost uvedl konkrétně podmínky, za kterých jejich podání je možné, lze nazvat tzv. mezerou v zákoně. Otázkou je, zda tato mezera byla vytvořena zákonodárcem vědomě, nebo k ní došlo jaksi mimoděk, když při stanovení nových předpokladů přípustnosti dovolání nebyly řádně promyšleny veškeré možné varianty²². Když uvážíme první možnost, pak musíme zohlednit, co bylo smyslem novely o. s. ř. provedené zákonem č. 30/2000 Sb. Cílem bylo posílení Nejvyššího soudu jako sjednotitele judikatury, dovolání mělo být základním prostředkem ke sjednocování rozhodovací činnosti obecných soudů²³, k čemuž měla sloužit nově vymezená přípustnost dovolání. Dalo by se v této souvislosti uvést, že s tímto záměrem by nemuselo konvenovat oprávnění vedlejšího intervenienta podat dovolání, ať sám za sebe, či spolu se stranou řízení. Pokud tomu je tak doopravdy, pak lze uvést, že argument *e silentio legis* je na místě.

Nicméně je nutné vzít v úvahu fakt, že tento výklad zákona byl učiněn krátce po účinnosti novely, kdy to snad mohla být reakce na zkušenosti s předchozí úpravou dovolání. V průběhu času a v důsledku dalších novel o. s. ř. se přípustnost dovolání různě měnila a nelze říci, že byl vždy naplněn význam dovolání jako prostředku sjednocování rozhodovací činnosti soudů. To mohlo vést k oslabení argumentu o mlčení zákona a Nejvyšší soud se mohl ve své judikatuře zabývat otázkou, zda lze dotvořit nové procesní pravidlo na základě analogie s ostatními mimořádnými prostředky dané v o. s. ř. vedlejšímu intervenientovi, resp. mohl opět navázat na závěry vyplývající z komentářové literatury k § 93 o. s. ř. v účinnosti do konce roku 2000. Za připomínku potom stojí, že § 93 o. s. ř. se po novelizaci zákonem 30/2000 Sb. nezměnil, ostatně základní ustanovení zůstávají platná dodnes²⁴.

Jak již bylo řečeno, tím, že nebylo upraveno pravidlo pro podání dovolání ve věci samé pro vedlejšího intervenienta, vznikla mezera v zákoně. Vyplňování mezer se děje prostřednictvím jeho dotváření v rámci rozhodovací činnosti soudců. Dotváření veřejného práva, k němuž se civilní soudní proces řadí, je tématem, kterým se zabývali mnozí autoři²⁵, a ačkoliv současný občanský soudní řád v minulosti o možnosti dotvářet

22 Jde o jednu z možných členění mezer v právu, více k tomu např. MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 224–234. ISBN 978-80-7400-382-0.

23 BUREŠ, Jaroslav, Ljubomír DRÁPAL a Michal MAZANEC. *Občanský soudní řád. Komentář*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2001, s. XII. ISBN 80-7179-338-8.

24 Formulační změna nastala po přijetí zákona č. 293/2013 Sb., o zvláštním řízení soudním.

25 Např. PULKRÁBEK, Zdeněk. K problému otevřenosti (psaného) práva a možnostem jeho dotváření. *Právník*, 2000, roč. 89, č. 11, s. 1035; MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 239–240. ISBN 978-80-7400-382-0; COUFALÍK, Petr. Soudcovské dotváření procesního práva. In: VEČEŘA, Miloš, Jan HURDÍK, Martin HAPLA a kol. *Nové trendy v soudcovské tvorbě práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2015, s. 254–290. ISBN 978-80-210-8074-4.

procesní normy nehovořil, a nečiní tak ani v současnosti, soudní praxe takto postupovala, a to např. u poučení o zákonné koncentraci řízení, či v případě rozhodování o ustanovení zástupce pro dovolací řízení (ale i pro řízení před soudy nižších stupňů²⁶) samotným Nejvyšším soudem²⁷. Je všeobecně přijímaným názorem, že vyplňování mezer v zákoně se děje především argumentem *per analogiam legis*. V našem případě občanský soudní řád má pravidla pro podání žaloby pro zmatečnost a žaloby na obnovu řízení vedlejším intervenientem, které jsou řazeny mezi mimořádné opravné prostředky. Na základě analogie a za podpory § 93 odst. 3 o. s. ř. lze pak dojít k opačnému závěru, než je prezentován Nejvyšším soudem, tedy že tak jak je oprávněn vedlejší intervenient podat tyto žaloby, pak je oprávněn podat i dovolání jako další mimořádný opravný prostředek. Dělat rozdíl mezi podáním dovolání a uvedených žalob vedlejším intervenientem není třeba ani z toho důvodu, že všechny tři typy prostředků nápravy vadných rozhodnutí nemají suspenzivní účinek a jsou podávány proti pravomocným rozhodnutím odvolacích soudů²⁸.

3 Komparativní hlediska

Při zkoumání zahraniční právní úpravy týkající se vedlejší intervence a opravných prostředků se zaměříme s ohledem na téma článku pouze na otázku, zda vedlejší intervenient může podat proti rozhodnutí ve věci samé odvolání a dovolání.

Podle rakouského ZPO může vedlejší intervenient podat řádné opravné prostředky proti rozhodnutí ve věci samé; tedy jak odvolání, tak dovolání²⁹. Proto není důvod činit rozdíl mezi podáním odvolání i dovolání, když oba právní úkony spadají do kategorie procesních úkonů, které má vedlejší intervenient ze zákona k dispozici. Namísto specifikace opravného prostředku (na řádný a mimořádný) ovšem vystupuje do popředí otázka postavení vedlejšího intervenienta, tedy zda jde o intervenienta pravidelného či výjimečného (podle terminologie zákona vedlejšího intervenienta v postavení vedoucí k účastenství ve sporu, *der streitgenössische Nebenintervenient*). Jak již totiž bylo uvedeno výše, vedlejší intervenient má možnost činit procesní úkony příslušející straně sporu, ovšem jen výjimečný vedlejší intervenient může tyto úkony činit také proti vůli strany. Tedy i podat opravné prostředky.

26 Např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2016, sp. zn. 30 Cdo 4218/2015, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 2015, sp. zn. 26 Cdo 4830/2014, 26 Cdo 4831/2014, 26 Cdo 4832/2014.

27 Jednotlivé příklady viz COUFALÍK, Petr. Soudcovské dotváření procesního práva. In: VEČEŘA, Miloš, Jan HURDÍK, Martin HAPLA a kol. *Nové trendy v soudcovské tvorbě práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2015, s. 273–290. ISBN 978-80-210-8074-4; nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 2016, sp. zn. 30 Cdo 4320/2015, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 6. 2011, sp. zn. 28 Cdo 3097/2010.

28 Také DVOŘÁK, Bohumil. § 93. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250 I). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 392. ISBN 978-80-7478-986-1. Obě žaloby lze podle zákonné úpravy podat také proti pravomocným rozsudkům soudů prvního stupně, resp. u žaloby pro obnovu řízení proti (elektronickému) platebnímu rozkazu a směnečnému a šekovému rozkazu; dovolání směřuje jen proti pravomocným rozhodnutím odvolacího soudu (§ 236 o. s. ř.).

29 FASCHING, Hans W. *Lehrbuch des österreichischen Zivilprozeßrechts*. 2. vyd. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1990, s. 928. ISBN 3-214-04697-7.

Ve slovenském řádu pro sporné řízení patří odvolání mezi řádné opravné prostředky, dovolání je pak charakterizováno jako mimořádný opravný prostředek³⁰. Stejně jako rakouský ZPO slovenský procesní kodex rozlišuje mezi pravidelným a výjimečným vedlejším intervenientem (podle terminologie zákona mezi intervenientem, který tvoří nebo netvoří se stranou nerozlučné společnosti³¹), a rovněž intervenient v postavení nerozlučného společníka je oprávněn činit procesní úkony bez souhlasu strany, resp. intervenient a jím podporovaná strana řízení vykonávají procesní úkony bez nutnosti vzájemného souhlasu³². Podat dovolání ovšem může pouze výjimečný vedlejší intervenient s odkazem na skutečnost, že rozsudek vydaný ve věci samé je pro tohoto intervenienta závazný³³.

V polském civilním kodexu může vystupovat vedlejší intervenient v postavení nesamostatného (obvyklého) intervenienta (*intervenient uboczny niesamoistny, zwykły*), pokud jeho právní zájem na věci je nepřímý, nebo jako osoba, která má na řízení zájem přímý (*intervenient uboczny samoistny, kwalifikowany*); ten pak má v řízení postavení nerozlučného společníka³⁴. Vedlejší intervenient může činit všechny procesní úkony, které má k dispozici strana řízení, ovšem pouze v postavení druhého typu může podobně jako v rakouském ZPO či slovenském civilním řádu činit procesní úkony proti vůli strany³⁵ (tedy podat i opravné prostředky³⁶). Vedlejší intervenient je potom oprávněn podat odvolání (*appellacja*) proti rozhodnutí ve věci samé coby řádný opravný prostředek, nebo kasační stížnost (*skarga kasacyjna*), která je co do typu mimořádného opravného prostředku podobná dovolání podle § 236 a násl. o. s. ř. (srov. § 398 a násl. polského civilního řádu). Možnost podat kasační stížnost je poté otevřena vedlejšímu intervenientovi v postavení samostatném i nesamostatném v případě, že vstoupil do řízení před koncem řízení před soudem druhého stupně.

30 FICOVÁ, Svetlana. § 355. In: ŠTEVČEK, Marek, Svetlana FICOVÁ, Jana BARICOVÁ, Soňa MESIARKINOVÁ, Jana BAJÁNKOVÁ, Marek TOMAŠOVIČ a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 1183–1184. ISBN 978-80-7400-629-6.

31 TOMAŠOVIČ, Marek. § 84. In: ŠTEVČEK, Marek, Svetlana FICOVÁ, Jana BARICOVÁ, Soňa MESIARKINOVÁ, Jana BAJÁNKOVÁ, Marek TOMAŠOVIČ a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 279. ISBN 978-80-7400-629-6.

32 Ibid., s. 280.

33 BAJÁNKOVÁ, Jana a Katarína GEŠKOVÁ. § 425. In: ŠTEVČEK, Marek, Svetlana FICOVÁ, Jana BARICOVÁ, Soňa MESIARKINOVÁ, Jana BAJÁNKOVÁ, Marek TOMAŠOVIČ a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 1394. ISBN 978-80-7400-629-6.

34 STUDZIŃSKA, Joanna a Paweł CIOCH. *Postępowanie cywilne*. 5. vyd. Warszawa: C. H. Beck, 2017, s. 133. ISBN 978-83-255-9915-7.

35 TELENGA, Przemysław. § 81. In: JAKUBECKI, Andrzej a kol. *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I. Komentarz do art. 1-729*. 7. vyd. Warszawa: Wolters Kluwer, 2017, s. 140–141. ISBN 978-83-8107-222-9.

36 GÓRA-BŁASZCYKOWSKA, Agnieszka. § 398. In: GÓRA-BŁASZCYKOWSKA, Agnieszka a kol. *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I. Komentarz do Art. 1-729*. 2. vyd. Warszawa: C. H. Beck, 2016, s. 1052–1053. ISBN 978-83-255-7375-1.

Závěr

Jak vyplývá z výše uvedeného, oprávnění vedlejšího intervenienta podat odvolání jako řádného opravného prostředku proti rozhodnutí ve věci samé je uvedeno ve všech srovnávaných civilních soudních řádech (s výše uvedenými výjimkami). Nejinak je tomu také ve věcném záměru civilního řádu soudního. Dá se tedy shrnout, že toto právo vedlejšího intervenienta je samozřejmou součástí řízení před civilním soudem.

Ve vztahu k dovolání je ovšem situace jiná. Nejprísnejší úpravu má český občanský soudní řád, ve kterém chybí ustanovení o oprávnění vedlejšího intervenienta podat dovolání ve věci samé, na což reagovala rozhodovací praxe tím, že toto oprávnění nedovodila ani analogicky, ať již ve vztahu k žalobě pro zmatečnost nebo pro obnovu řízení nebo k § 93 o. s. ř., resp. nenavázala ani na argumenty uvedené v komentářové literatuře k o. s. ř. platnému do konce roku 2000.

V polském a slovenském řádu je dovolání (kasační stížnost) mimořádným opravným prostředkem, který může využít také vedlejší intervenient (s uvedenými výjimkami), i když podle slovenské úpravy jen intervenient, který tvoří se stranou sporu nerozlučné společenství. V rakouském ZPO je dovolání řádným opravným prostředkem a jeho použití vedlejším intervenientem není v důsledku rozdělení na pravidelnou/výjimečnou vedlejší intervenci omezeno.

Ve všech zkoumaných zahraničních řádech se ovšem rozlišuje mezi dvěma typy vedlejší intervence. Český občanský řád je proto výjimečný i v tom, že obsahuje ustanovení týkající se pouze pravidelné vedlejší intervence a výjimečnou vedlejší intervenci neupravuje vůbec. Že přitom nejde o bezvýznamnou skutečnost, svědčí nejen to, že ještě v občanském soudním řádu účinném na našem území do 31. 3. 1963 bylo možné ustanovení o výjimečné intervenci nalézt, ale také to, že v podstatě stejně starý polský kodex jako český o. s. ř. tento institut obsahuje od svého vzniku a má k němu vytvořenou bohatou judikaturu. O důležitosti rozlišování postavení vedlejšího intervenienta svědčí i to, že tuto otázku upravuje relativně nový slovenský civilní řád pro sporné řízení z roku 2015, a stejně tak je obsahem věcného záměru civilního řádu soudního.

Z uvedeného shrnutí vyplývá, že úprava dovolání ve vztahu k vedlejšímu intervenientovi v českém o. s. ř. není dostatečná a uvedený stav se nepodařilo napravit ani výkladem. Tento aspekt jde ruku v ruce s neúplnou úpravou institutu vedlejší intervence. Proto bez ohledu na diskusi o tom, zda má být dovolání řádným nebo mimořádným opravným prostředkem, je třeba se do budoucna zabývat otázkou, zda umožnit vedlejšímu intervenientovi podat proti rozhodnutí ve věci samé dovolání. Inspirací mohou být v tomto článku zkoumané právní řády, které se této problematice nevyhýbají, i když ji pojmají každý trochu jinak. Výsledné řešení bude záviset na stanovisku odborné veřejnosti k tomuto tématu a může vyplynout i z debaty nad připravovaným novým civilním řádem soudním.